VIKTORIANSK PROFET:

John Ruskin

Två porträtt av John Ruskin, i medelåldern och mot slutet av hans liv. I mitten Rote La Touche, »Ruskins sista stora förälskelse, efter en romantisk teckning av honom sjutton åren före hennes död vid endast 26 års ålder; han var då 56.

Den VIKTORIANSKA tidsåldern i England har i eftervärldens bedömande genomgått skedet av våldsam kritik och föraktfullt avslöjande. De generationer av författare och historiker som upplevt Europa blott efter 1914 vill snarast förgylla denna epok, med dess stabilitet, dess trygga framåtskridande, dess angenämt måttfulla idealism, vars oro mildrades av hopp och som utmynnade i kultiverade kompromisser. De stora gestalterna betraktas med en ironi som uppbäres mera av vänlig överlägsenhet än av illvilja.

Men detta hindrar inte att hjältestoderna krossas. Och det sker främst genom den metod som är vår tids speciella, genom förevisandet av sexuella drag, betraktade som det grundläggande, det egentliga i personligheten. Denna metod avser visserligen, enligt dess upplysta utövare, inte att nedsätta utan att klarläggа och förmänskliga, men resultatet blir säkerligen för de flesta människor en rasering av idealbilder — ungefär som då barn får höra om föräldrarnas svagheter. Situationen är densamma som då Marx och hans efterföljare trodde sig visa att alla politiska ställningstaganden berodde på mer eller mindre dolda och omedvetna klassintressen. För Marx var detta förhållande helt i sin ordning, det ingick i hans metafysik, men läsarna kände analysen som en demaskering av det onda.

Till de viktorianska profeter som ljungade mot samhället och krävde en ny värld men ändå kunde impassa i miljön och nå samtidens berömmelse hörde främst Thomas Carlyle och John Ruskin; Carlyle levde mellan 1795 och 1881, Ruskin mellan 1819 och 1900, och deras verksamhet omfattar alltså hela tidsåldern. I mycket är de lika, och Ruskin framstår som Carlyles efterföljare. Båda angrep med en lidelse som inte kan betvivlas den liberala ekonomin och industrialismens utnyttjande av de fattiga; de bidrog att slå sönder den ohyggliga gammaliberalism som ville se på eländet utan medkänsla och med vördnad för "den osynliga handens" outransakliga visdomsgår. De var båda svaga för "starka" män, "hjältar" som Carlyle kallade dem, och blev småningom anhängare av en styrelse genom de starkas elit och en fast social hierarki; då de var benägna att i lorder, godsägare och industrichefer se styrkan eller eliten förkroppsligad, kunde de, trots sin samhällskritik, bli stöttor för en aristokratisk konservatism. I andra hand betraktade de engelsmännen över huvud som en elit av starka och handlingsdugliga, och så blev de också imperialister. Bakom Disraelis och Joseph Chamberlains inom ramen av en rimlig politik utformade och tillämpade idéer skymtar dessa extremister och profeter med sin blandning av galenskap och passionerad insikt.

Man förstår att klarläggandet av dessa kraftkarlars eländiga sexuella liv väckt både glädje och bestörtning. Carlyle var, det har sedan ett par årtionden allmänt godtagits som ett faktum, helt eller i det närmaste impotent, och hans äktenskap blev därför fyllt av besvikelser; denna fråga — jämte Carlyles ur övermänniskosynpunkt likaledes en smula oroande magkatarr — har senast diskuterats av en engelsk läkare (*Halliday: Mr. Carlyle My Patient*, Heinemann, 15 sh.). Att Ruskin var impotent eller i varje fall aldrig hade ett normalt sexuellt förhållande och att han längt uppe i medelåldern var en ängerfull onanist har definitivt uppvisats i den senaste levnadsteckningen, skriven av den utmärkte kritikern Peter Quennell (*John Ruskin, The Portrait of a Prophet*, Collins, 15 sh.). Ruskin gifte sig vid 29 års ålder med en ung flicka, men äktenskapet kunde, inte fullbordas och blev av detta skäl efter några år upplöst; en av föräldrarnas motstånd — inte längre än till glödande och en aning äckliga brev.

Är det här fråga om sublimering eller kompensation eller någon annan relation mellan vad vi kallar fysiskt och psykiskt? Frågan skall inte diskuteras; påpekas bör kanske att dyrkan för det starka i varje fall tycks vara möjlig utan impotens (Bismarck, Wagner och Barrès, för att ta några exempel). Vad som frapperar i Ruskins fall är den förvirvade åtrån till det oskyldiga; det paradoxala och tragiska i passionen för renheten kunde knappast bittre illustreras. Och det är åtminstone lockande att se ett samband mellan detta och Ruskins egenartat febrila sätt att skriva om konst.

*

Ruskin är ju främst känd som konstkritiker eller rättare konstförekunnare, en sida av hans verksamhet som på grund av bristande kunskap här ej kan beröras. Det skall blott betonas att han på ett exceptionellt personligt, "troende" sätt gav uttryck åt den gamla tanken på konsten som ett verkligare, sannare, djupare liv. Därigenom blev han, trots sin puritanska moralism, förespråkare för ett slags "l'art pour l'art"-filosofi. I "The Stones of Venice" möter sen-tenser och paradoxer som under ett århundrade förblivit gängbara.

Kanslan för skönheten kanske mer än den sociala medkänslan drev Ruskin — sedan barndomen van vid rikedom och överflöd — till kritik av fulheten och eländet i den tidiga industrialismen. Men särskilt i "Unto This Last" (1862) som fick ett stort inflytande på äldre generationer av arbetarrörelsen, pläderade han med saklig skärpa mot den liberala ekonomins upphöjande av produktionen som det enda väsentliga och krävde ett visst mått av ekonomisk utjämning. Det gäller inte bara att producera "utan att fördela och konsumera med förstånd"; det kan låta alltför självklart, men det var värt att säga under en tid då ekonomerna i regel inte brydde sig om vad som konsumerades och vilka som konsumerade, blott den totala produktionen steg. Vid denna tid begärde Ruskin också reformer som ansågs radikala på gränsen till det samhällsomstörtande, t. ex. progressiv inkomstskatt och en extra skatt på de högsta inkomsterna. Hans sociala patos tog dock mestadels formen av privat välgörenhet och bisarra ansatser, såsom då han under professorstiden i Oxford drev studenterna att gräva några timmar i veckan åt vägbygge. Alltmera trädde tanken på en styrande elit i förgrunden, med skyldighet att skapa ordning, harmoni, välstånd och en fast moral, och han uppmanade lorderna att, liksom filosoferna hos Platon, åta sig denna uppgift. En särskild klädedräkt skulle påbjudas för varje samhällsklass, ungdomen skulle lära sig att lyda "med en slavs precision", folket skulle få samma pli och glans som ett garderegemente. "Naturligtvis är jag socialist av strängaste slag, men jag är också tory av strängaste slag." Ruskins "socialism" verkar ibland utestående längtan efter "den gamla goda tiden"; ibland för den tanken på samhällena alltutom-rer. Liksom hos en rad andra av tidens antiliberaler — engelska och franska likväl som tyska — får man i hans förkunnelse en försmak av nationalsocialismen.

Vill man få en föreställning om hur förvirrat och naivt Ruskin kunde tänka, är hans skilda resonemang om kriget att anbefalla (särskilt i "Time and Tide" och "A Crown of Wild Olive"). I några sammanhang förklarar han att krig är ett vansinne, att de skall försvinna med uppfostran av folken, att "en nations verkliga styrka och lycka inte beror på egendom och områden . . . utan på att det territorium den äger befolkas av präktiga människor"; kvinnorna manas att vid krig slå sig i svart, ty männen skulle härigenom förmås att omedelbart sluta fred för att få åtlarse de färgräkare klänningarna. Men plötsligt får det heroiska dragét överhanden. "Alla stora folk har varit krigarfolk" och fred i vår tid skulle "bli ruinerande både för intellektet och för hjärtat". Det moderna kriget med sina fjärrvapen — detta skrevs 1866 — är tarvligt och oestetiskt, och man skall gå tillbaka till den teknik då "den starkaste armen" och "det modigaste hjärtat" blev avgörande, dvs. svärd och lanser skall vara tillåtna vapen. Imperialismen hos Ruskin blev alltmera bestämd och storartad. England bör "grunda kolonier så snabbt och inom så vidsträckta områden som möjligt . . . Dessa kolonier skall vara förankrade flottor, och de skall stå under befäl av militära ledare, som sålunda får befalla över fält och gator i stället för linjeskepp."

Redan dessa antydningar visar att Ruskin, liksom många andra inflytelserika tänkare, bjöd på en så rik och varierande kost att alla smakriktningar kunde få något som passade

Renhår skall det vara!

Mindre parti **MILITÄRSPORT-PALSAR** utsålles till 115:— kr. pr st.

Om Ni vill ha ett verkligt varmt, lätt och bekvämt vinterplagg "som Ni kan röra Er i", kom då till oss och titta på våra alldeles nyinkomna militärpälsar, som äro stoppade med äkta renhår, dubbelknäppta, försedda med färskinnskrage och stora fickor. Förra sändningen slutsåld på kort tid.

Övriga tips mot kylan:
Gula kapokfodrade flygoveraller ..... kr. 98:-
2dra sortering ..... kr. 98:-
Kapokfoder till vanliga overaller ..... kr. 28:50
Amerikanska skinn-sportjackor med blixtlås ..... kr. 65:-
Sovsäckar, stoppade med renhår ..... kr. 57:50

TALTCENTRALEN
Birger Jarlsgatan 67, Stockholm. Tel. 31 25 26, 31 25 82.
Filial: Oxtorgsg. 7. Tel. 21 25 04.

Folkpartiets Tjänstemannagrupp
håller
ÅRSMÖTE
onsdagen den 14 februari kl. 20
på restaurang LIDO, Kungsgatan 15
Efter förhandlingarna
MÄNNISKAN I ARBETET
föredrag av socialinspektör Brita Elmén.
STYRELSEN.

MODERNA ITALIENARE i Göteborg

DOMENICO CANTATORI: Porträtt.

En UTSTÄLLNING av nutida italiensk konst visas t. o. m. den 18 februari i Konsthallen i Göteborg för att sedan gå vidare till Oslo, Köpenhamn och Helsingfors. Till Stockholm kommer den däremot inte. Utställningen är arrangerad av Art Club, en konstnärssammanslutning som bildades i Rom 1945 och som har internationalismen som vägledande programpunkt. Det innebär att man vill få till stånd kontakter och samarbete mellan konstnärer runt om i världen. Konstnärligt betyder det ett försök att bryta den italienska konstens isolering och att befria den från tyngande nationella traditioner. Utställningen speglar denna strävan med all tydlighet.

De allra flesta av de över åttio deltagande konstnärerna är unga och helt nya för svensk publik. De ger intryck av en ännu ganska nymornad frihetsglädje, av delvis uttävärande lössläppthet i abstraktionens dem. Och man får komma ihåg att dessa tankar serverades med en frenetisk våltalighet, med den iver och den personliga appell som en man utvecklar då han håller sitt offer i rockslagen. Hos Ruskin slår visserligen beteen inte, såsom hos Carlyle, över i ett slags andlig stamning, men intrycket av en passion som nära nog sprängер förnuftet är lika starkt.

*

Det bör slutligen nämnas att Ruskin starkt influerat två författare som man inte i första hand är benägen att förbinda med honom. Den ene är Marcel Proust, som översatte och — det är ingen överdrift — dyrkade Ruskin. "Världen", skrev Proust då han lärt känna Ruskins konstkritiska verk, "fick ännu i mina ögon ett oändligt värde. Och min beundran för Ruskin gav sådan betydelse åt de ting han lärde mig älska att de syntes mig vara av större värde än livet självt." "Skönheten, åt vilken han offrade sitt liv, var för honom inte något vackert, gjort för att glädja, utan en verklighet av oändligt mycket större betydelse än livet och för vilken han skulle ha givit sitt eget liv." Dessa Prousts ord om Ruskin uttrycker hans egen "filosofi", drivkraften — i den mån den var medveten — i hans arbete. Även i andra punkter, inte minst i fråga om stilen, har en påverkan från Ruskin varit tydlig; klarast utpeks detta i Marchs Proust-analys.

Den andre författaren som här avses är D. H. Lawrence; Aldington kommer flera gånger in på saken i sin biografi. Även här kan man tala om ett ideologiskt inflytande; det gäller emellertid mindre föreställningen om "konst och liv" än uppfattningen om industrialismen och dess verkningar som något mänskligt förnedrande, kanske också blandningen av vekhet och brutalitet i samhällssynen. Slutligen erinrar Lawrence alldeles således om Ruskin, särskilt då han filosoferar — de tunga, orediga, förtvivlat kämpande meningarna, med lysande intelligenta formuleringar som blixtrar i mörkret. Men även i förmågan att smälta samman beskrivning och förkunnelse är likheten slående. Quennell tar som exempel en passage av Ruskin om ormen — ett centrum också för Lawrences fantasi — som symbol och mysterium: "The serpent crest of the king's crown, or of the god's, on the pillars of Egypt, is a mystery; but the serpent itself, gliding past the pillar's foot, is it less a mystery? Is there, indeed, no tongue, except the mute forked flash from its lips, in that running brook of horror on the ground."

HERBERT TINGSTEN

Nu är tid att njuta
OSRAM SOLLIUS

Öka energiförrådet och bygg upp motståndskraft i förkylningstider med den moderna solljuslampan
ULTRA-VITALUX
Solljus i sjukvårds- och elektrisk-a apparater
AKTIEBOLAGET OSRAM-ELEKTRAVERKEN
Göteborg, Stockholm, Malmö, Sundsvall

Boet oskiftat efter 40 år

Falsk namnteckning spökar

Boet efter änkefru Otilda Ohlsson-Gadde, som avled i Lund den 1 oktober 1910, är alltjämt oskiftat — mer än 40 år efter dödsfallet. Boutredningsfrågan är emellertid nu på väg att lösas, sedan Lunds rådhusrätt i september förra året tillsatt en ny boutredningsman, advokat Hakon Auerbach, Stockholm.

Genom advokat Auerbachs ingripande fick huvudarvingen, kompositör Nils Gadde, Stockholm, i höstas tag för första gången på 40 år ordentligt tillfälle att få ögonen på förmore testamentshandlingar. Vid genomläsningen av dessa handlingar fann hr Gadde att hans modern namnteckning — under godkännandet av testamentet — förvärvat sakta. Modern, fru Bertha Gadde, har en mycket karaktäristisk handstil, och vid närmare studium av de på testamentshandlingarna förekommande namnteckningarna trodde sig kompositör Gadde kunna fastslå, att moderns namn var förfalskat på hädda ställena.

Fru Bertha Gadde själv har också vid vittnesförhör inför Stockholms rådhusrätt i höstas tagit på sig att hon aldrig godkänt testamentet efter änkefru Otilda Gadde. Kompositör Gadde lät därefter en skriftexpert, rektor Gösta M. Påhlman, ta del av namnteckningarna på testamentet och jämföra dem med 16 andra namnteckningar från fru Bertha Gaddes hand, en del från 1910-talet, en del från senare tidsperioder. Rektor Påhlman, som gjort en mycket ingående granskning av materialet, har nu avlätt ett yttrande, vilket utmynnar i att "det måste anses synnerligen starkt ifrågasatt, om fru Bertha Gadde själv har kunnat utföra de omstridda namnteckningarna".

I samband med testamentet, som i flera tidal är lagt deponerat i en bank i Stockholm, har även andra handlingar kommit i dagen. Bland annat har kompositör Gadde nu i sin hand ett brev från sin yngre systers förmyndare, vari denne — 1915! — uttalar sig inför sin efterträdare för att han inte redovisat allt fögderi lagenligt. dva. är och natt efter det han frånträtt förmyndarskapet. Han säger i brevet, att han på grund av "senilitet" underlåtit att redovisa.

Läcker efterrätt – lätt att göra fort

Överraska familjen med en härlig Jell-O dessert—den kostar inte många öre. Kök redan i dag

JELL-O är världsberömt
6 olika fruktsmaker
Även ett barn kan tillreda Jell-O — så lätt är det.

Nackafru borta sedan 14 dagar

Fru Nancy Hulda Margareta Jonsson från Skuru i Nacka är sedan första fredagen försvunnen. Hon har den senaste tiden varit något nervös. Man tror att hon sökt sig åt Askersundstrakten. Fru Jonsson, som är 32 år, beskrivs vara 160 cm lång, ha rak hållning, mellanblont hår, magert, ovalt ansikte och flera operationsärr på vänster sida av halsen. Hon var klädd i gulaktig kappa, brun hatt med grönа fjädrar och svarta eller bruna ringmuddar. Hon medförde vid försvinnandet en rödbrun collivalv och en vit-svart slamstisk katt. Polisen i Nacka mottar upplysningar om den försvunna.

Diplomat lurades av "pulverdoktorn"

En person tillhörande den ryska ambassaden har blivit av med 137 kr, genom en kyrresaffär som "pulverdoktorn" Paul Jüdevqvist gjort. Jüdevqvist hade en lägenhet som han skulle överlåta och kom överens med ambassadmannen, som också betalade 137 kr. i förskottsavi. Värden ville emellertid inte ha några ryssar i sin fastighet, och ryssen ville ha tillbaka sina pengar. Det fick han inte, och polisen har nu fått rapport om det inträffade.

Jüdevqvist har tidigare varit dömd för bedrägeri och grovt bedrägeri.

ORREFORS-NYTT

NK presenterar "Ravenna"

En liten utsökt kollektion nya exklusiva konstglas från Orrefors utställes nu i NK. Det är konstnären Sven Palmqvists "Ravenna" som har premiär. Utställningen är ordnad i Konstindustrihallen, undre bottenvåningen, och pågår t. o. m. onsdagen den 21 februari.

Kostymerna blir dyrare. Renoverna ledtra den gamla goda stymen, den blir som ny igen hos specialisten. Saltsjöbadstvätten. Ring 19 02 80.

Annons.

t/o Nordiska Kompaniet

SKATTESTRAFFLAGEN 3 §

Den som frivilligt rättar oriktig uppgift
vare fri från straff

Någon del av Er inkomst eller förmögenhet har kanske utelämnats i deklarationen. Ändra då bara lugnt detta.

Taxeringsmyndigheten på Er ort tillmötesgår gärna Er begäran och samhället vet att värdesätta den som vill göra rätt för sig.

Men vänta inte tills det "bränns" — rättelse skall ske frivilligt, står det i skattestrafflagen.

Uppsåtlig falskdeklaration straffas med stränga böter eller med fängelse eller straffarbete upp till 2 år — förutom straffskatt.

Dessutom blir falskdeklarationen oftast**ämnad**.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.